

HALLA VALGEIRSDÓTTIR

SKÝRSLA VINNUHÓPS NVL UM GRUNNLEIKNI

Á vegum Norræna tengslanetsins um nám fullorðinna (NVL) hefur frá ársbyrjun 2015 verið starfandi vinnuhópur um grunnleikni fullorðinna. Vinnuhópurinn hefur lokið störfum og skilað skýrslu. Í skýrslunni er gerð grein fyrir meginniðurstöðum PIAAC-könnunarinnar á Norðurlöndum, meginéinkennum grunnleikniþjálfunar fyrir fullorðna og gagnsemi þess að vinna sameiginlega að þróun grunnleikni fyrir fullorðna á Norðurlöndum. Jafnframt er í skýrslunni fjallað um mikilvægi tengsla varðandi þróun málaflöksins í Evrópu. Í lok skýrslunnar eru settar fram tillögur um áframhaldandi samstarf Norðurlandanna. Hér á eftir verður farið yfir helstu atriði skýrslunnar fyrir utan niðurstöður PIAAC-könnunarinnar á Norðurlöndum en í því sambandi er bent á grein Anders Rosdahl í Gátt 2015.¹

MEGINEINKENNI GRUNNLEIKNI-ÞJÁLFUNAR FYRIR FULLORÐNA

Þegar grunnleikniþjálfun fyrir fullorðna og þau kerfi, sem tilheyra slíkrri þjálfun, er skoðuð kemur í ljós að alls staðar á Norðurlöndunum eru lög sem eiga að tryggja fræðslu fyrir fullorðna, þar á meðal þeirra sem þurfa þjálfun í grunnleikni. Ólíkt því sem gengur og gerist í Evrópu almennt þá er það skýr sameiginlegur skilningur á Norðurlöndunum að grunnleikniþjálfun fullorðinna eigi að vera á ábyrgð hins opinbera. Það er hins vegar mjög mismunandi hvernig þessi ábyrgð er skilgreind, hvernig þjónustan er skipulögð og hvernig markhópurinn er skilgreindur. Í Noregi hefur til dæmis í yfir 10 ár verið lögð áhersla á grunnleikniþjálfun í atvinnulífinu þar sem hið opinbera fjármagnar grunnleikniþjálfun hjá fyrirtækjum óháð því hver framkvæmdaraðilinn er.² Finnsla verkefnið Taito er til dæmis fjármagnað af Evrópska uppbyggingarsjóðnum (European Structural Funds) en markmið þess er að auka hæfni þeirra sem hafa minnstu menntunina. [Á Íslandi

er það hlutverk Fræðslusjóðs að stuðla að því að til séu viðeigandi námstækifæri fyrir einstaklinga með stutta formlega skólagöngu að baki. Alþingi ákveður framlög til framhaldsfræðslunnar hverju sinni og Fræðslusjóður ráðstafar þeim framlögum.]

Í Danmörku hefur lengi verið til sérstök námskrá fyrir grunnleikniþjálfun fullorðinna sem er grunnurinn að undirbúningsnámi fyrir fullorðna (FVU). Í Noregi eru allir þeir þættir sem þar hafa verið skilgreindir sem grunnleikni (læsi, skrift, talnaleikni, munnleg tjáning og upplýsingatækni) hluti af öllum námskrám bæði fyrir börn og fullorðna. Í Finnlandi og á Íslandi hefur grunnleikni ekki verið skilgreind sérstaklega.

Alls staðar á Norðurlöndunum er unnið að því að þróa leiðir til að tryggja fullorðnum viðeigandi grunnleikni. Um þessar mundir er lögð áhersla á rafrænar lausnir, til dæmis rafræn greiningarpróf, en í hvaða formi og hversu langt það er komið er misjafnt milli landa. Í Danmörku hefur verið þróað rafrænt próf sem einstaklingar taka áður en þeir sækja um að komast að í FVU. Jafnframt er skilningur á mikilvægi þess að tengja ráðgjöf við slíkar greiningar mjög misjafn milli landa. Á Íslandi hefur mikil áhersla verið lögð á hlutverk náms- og starfsráðgjafa þegar kemur að því að aðstoða fullorðna í tengslum við nám og starfsþróun.

Það er einnig mjög misjafnt milli landanna hvaða áherslur eru í tengslum við gæðamál, sérstaklega þegar kemur að kröfum um menntun kennara í fullorðinsfræðslu og ekki síst þegar kemur að kröfum um sérþekkingu þeirra sem sinna grunnleikniþjálfun fullorðinna. Þó er alls staðar á Norðurlöndunum talið mikilvægt að þeir sem þjálfu grunnleikni hjá fullorðnum hafi til þess sérfræðimenntun.

Ýmsar áskoranir fylgja auknum innflytjendastraumi til Norðurlandanna sem skapa þörf fyrir nýjar lausnir til að tryggja viðeigandi tungumálakennslu til að greina hæfni ein-

Halla Valgeirsdóttir

1 Skýrsluna má finna á vef NVL, <http://nvl.org/Content/NVL-rapport-om-grundlaggende-fardigheter>. Jafnframt má benda á greinar í Gátt frá 2013 um grunnleikni og PIAAC og grein í Gátt frá 2015 um verkefni FA um grunnleikni fullorðinna.

2 Sjá www.vox.no/Basiskompetanse-i-arbeidslivet-BKA

staklinganna og til að greina þörf fyrir þjálfun í grunnleikni. Slík vinna skapar möguleika fyrir löndin að læra hvert af öðru um leið og nýjar lausnir eru þróaðar og metnar.

Eftir stendur að hvert og eitt land hefur sína styrkleika og veikleika í sínum kerfum en hvert og eitt land getur miðlað af reynslu sinni varðandi þjálfun fullorðinna á sviði grunnleikni og hvert og eitt land getur lært af reynslu hinna.

ÁVINNINGURINN AF AÐ VINNA Á NORRÆNUM VETTvangi OG SAMLEGÐARÁHRIFUM MEÐ VINNU ESB

Þó svo að greinarmunur sé á kerfum landana eiga þau það sameiginlegt að áhugi á ævimenntun er ríkjandi. Pólitískur vilji til að auka hæfni fullorðinna með formlegu eða óformlegu námi hefur verið til staðar í mörg ár, í stórum dráttum óháð því hvaða flokkar eru við stjórnvölinn hverju sinni. Þessi sameiginlegi skilningur gefur norrænu samstarfi á þessu sviði aukið gildi.

Það má segja að Norðurlöndin hafi verið í fararbroddi þegar kemur að þróun fullorðinsfræðslu í Evrópu. Vinnunni í Evrópu hefur miðað áfram og framkvæmdastjórn Evrópusambandsins hefur tekist að koma á sameiginlegum skilningi á mikilvægi grunnleikni sem grunn að áframhaldandi menntun. Þróunin er hins vegar mjög hæg vegna ólíkra pólitískra sjónarmiða. Framkvæmdastjórnin hefur engin völd til annars en að leggja til aðgerðir og ný viðhorf. Vegna þess er í tillögum og öðrum gögnum vinnuhópa á vegum Evrópusambandsins mikið um málamiðlanir um hvernig á að nálgast tiltekin viðfangsefni. Slík gögn eru mikilvæg og gagnleg fyrir Norðurlöndin en þegar kemur að þróun fullorðinsfræðslu þá eru tillögur um aðgerðir oftast ekki komnar til framkvæmda og litið á það sem sjálfsgáðan hlut á Norðurlöndunum. Það er þó sífellt mikilvægara á komandi árum að efla evrópskt samstarf en jafn mikilvægt er að við séum meðvituð um samnorrænan skilning okkar á viðfangsefninu og hvaða áskorunum við stöndum frammi fyrir. Norrænt net um grunnleikni getur stuðlað að því.

Með auknu samstarfi Norðurlandanna á þessu sviði gætu þjóðirnar: a) skipst á reynslu og þannig stuðlað að frekari þróun á eigin stefnu, b) aukið áhrif nýjunga á framkvæmdarstigi og c) bætt skilvirkni ferla sem krefjast mikils, svo sem eins og nýjar aðgerðir til að auka menntun kennara.

Norrænt samstarfsnet getur einnig stuðlað að því að koma í framkvæmd markmiðum sem er lýst í samstarfsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar um menntamál og rannsóknir sem gildir frá árinu 2015. Áætlunin heitir Gæði og mikilvægi menntunar og rannsókna. Samstarfsnet um grunnleikni gæti sérstaklega haft áhrif á fyrsta markmiðið, þ.e.: „auka grunnfærni og þekkingu barna, ungmenna og fullorðinna, drengja og stúlkna/kvenna og karla með því að efla samstarf um þekkingu og greiningu á mikilvægum viðfangsefnum á sviði menntunar fyrir aldurshópin 0–18 ára og fullorðinsfræðslu.“³

Á sama tíma er mikilvægt að netið nýti samlegðaráhrif frá því starfi sem fer fram í Evrópu. Árlegir fundir neta NVL, fulltrúa NVL í hverju landi og þeirra fulltrúa sem sitja í vinnuhóp um fullorðinsfræðslu á vegum Evrópusambandsins eru mikilvægir í því að ná fram þessum samlegðaráhrifum.

EPALE-vefsamfélagið er stærsta nýjung Evrópusambandsins á sviði fullorðinsfræðslu. Meginmarkmið þess er að efla gæði fullorðinsfræðslu í Evrópu með því að efla samskipti fagaðila.⁴ Slíkur vefur getur nýst mjög vel í starfi NVL þar sem hann getur nýst til að gera vinnu NVL sýnilega bæði á norrænum og evrópskum vettvangi. Í þessu samhengi er

3 Sjá alla áætlunina á <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:851823/FULLTEXT01.pdf>

4 Sjá grein Margrétar Sverrisdóttur í Gátt 2015.

einnig vert að nefna EBSN, evrópskt samstarfsnet um eflingu grunnleikni fullorðinna.⁵ Á vegum netsins hafa verið settir á laggirnar þemabundnir hópar sem taka á mismunandi viðfangsefnum. Hver þessara hópa er með gagnvirkt svæði á EPALE-vefnum þar sem umræður hópanna fara fram. NVL er meðlimur í EBSN og gæti því tekið þátt í vinnu þessara hópa.⁶

TILLÖGUR

Með tilvísun í það sem kemur fram í skýrslu vinnuhópsins er lagt til að stofnað verði net innan NVL um grunnleikni fullorðinna með það að markmiði að taka þátt í þróun og bæta gæði innan málaflokksins á Norðurlöndunum.

Eftirfarandi tillögur eru kynntar í skýrslunni: Í fyrsta lagi er lagt er til að netið fái skilgreint umboð til að sinna viðfangsefnum innan málaflokksins. Netið ætti að skapa sameiginlegan vettvang til að þjófirnar geti miðlað af reynslu sinni við að bjóða grunnleikniþjálfun fyrir fullorðna. Í öðru lagi er lögð áhersla á að netið geti verið stefnumótandi og því er lagt til að þeir sem taka þátt í vinnu netsins geti tekið stefnumótandi ákvarðanir. Jafnframt er mikilvægt að tryggja að hvert land hafi fulltrúa í netinu sem hafa svigrúm til að vinna ákveðna undirbúnings- og rannsóknarvinnu. Þess vegna er lagt til að hvert land tilnefni tvo fulltrúa í netinu. Í þriðja lagi er lagt til að netið starfi sem einhvers konar hugmyndabanki. Til þess að vinna netsins verði að sem mestu gagni fyrir hvert land fyrir sig er lagt til að ekki verði alltaf stefnt að einni sameiginlegri afurð heldur að hvert land geti unnið að viðfangsefnum sem eru mikilvæg og við hæfi hverju sinni og geti þá leitað til hinna þátttökulandanna. Í fjórða lagi er þó samt lagt til að netverkið vinni að tilteknum þemum á sviðinu, svo sem hvatningu, skönnun og prófun, símenntun kennara, aðlögun fræðslutilboða að þörfum fullorðinna, grunnleikniþjálfun fyrir innflytjendur, sem þó hefur ekki áhrif á möguleika annarra fullorðinna á grunnleikniþjálfun. Í fimmta lagi lagt til að lögð verði áhersla á að nýta samlegðaráhrif milli NVL-neta, þ.e. að netin vinni saman að mismunandi viðfangsefnum.

NVL hefur ekki tekið afstöðu til tillagna vinnuhópsins og því er, þegar þetta er skrifað, ekki komið á hreint hvort af stofnun nets um grunnleikniþjálfun fullorðinna verði eða

hvort unnið verði á annan hátt áfram að þróun grunnleikni fullorðinna á Norðurlöndunum.

UM HÖFUNDINN

Halla Valgeirsdóttir er sérfræðingur hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins. Helstu verkefni hennar tengjast námsskrárskrifum. Hún var áður fræðslustjóri hjá Leikskólum Reykjavíkurborgar. Halla hefur lokið M.Ed. -prófi í menntunarfræði með áherslu á fræðslustarf með fullorðnum frá Háskóla Íslands og BA-prófi í félagsfræði frá sama skóla.

5 Sjá grein Graciela Sbertoli í Gátt 2015.

6 Eins og kemur fram í grein í Gátt 2015 um verkefni FA um grunnleikni þá tekur miðstöðin þátt í einum slíkum hópi.